

till jag förmodar denna min motion blifver remitterad, måtte, om mitt förslag icke i allo godkännes, på det sätt formulera stadgandet om den föreslagna lagförändringen, att de af mig antydda syftemål vinnas.

Stockholm den 27 januari 1890.

G. Andersson.

N:o 34.

Af herr **Borg**, med förslag till ändring af giftermålsbalken i vissa delar.

Gentemot de sträfvanden till familjebandens upplösning och den kristna moralens undergräfvande, som i våra dagar med allt större styrka framträda, är det af nöden, att alla vänner af en rätt fattad sedlighet enigt samverka genom åtgärder, som afse att stärka den på ett fast äktenskap grundade familjen och bereda rum för en högre och renare uppfattning af denna för samhällets bestånd så högviktiga institution.

I detta afseende lemnar den moderna lagstiftningen äfven i Sverge rum för en väsentlig anmärkning. Enligt svensk lag (giftermålsbalken kap. 1, § 6) gifves nemligen rätt åt qvinna att träda i gifte redan då hon fyllt femton år. Det inses lätt och styrkes dessutom af all erfarenhet, att en qvinna vid så tidig ålder blott i ytterst sällsynta fall kan vara vuxen att uppbära eller ens medveten om de pligter och det

ansvar, som följa med det viktiga steg, hvilket för hela lifvet förenar två människors öden och afgör öfver deras väl eller ve. Det kan ej vara enligt med en på religiös och sedlig grund hvilande uppfattning af lifvets viktigaste handling, att låta den begås af ett barn, hos hvilket man ej ens eger rätt att påräkna förmåga att bära dess kroppsliga och andliga följder. Det kan här ej ens blifva tal om en förening mellan två fullmogna människor, som af egen fri vilja beslutit dela lifvets lust och nöd. En femton-, sexton- eller sjuttonårig brud kan ju ej rimligen ega de egenskaper, som fordras för att påtaga sig en dylik uppgift. Men då är också regeln, att dylika äktenskap å hennes sida vanligtvis äro på förhand uppgjorda af föräldrarne, visserligen i bästa afsigt att bereda sitt barns väl, men med föga eller intet afseende på detta barns egen vilja, och mycket ofta med högst förderliga följder för hela dess framtida lycka. Dylika merendels på egennyttiga beräkningar grundade förbindelser pläga vanligen icke föra lycka med sig, utan snarare leda till split och kallsinne makarne emellan, och ofta nog leda till skilsmessa.

Med ojäfviga bevis låter sig ock styrkas, att dylika i otid ingångna äktenskap öfva ett högst menligt inflytande på såväl moderns som afkommans helsa och kroppsliga utbildning. Sålunda är det utränt, att dödligheten är mycket större bland qvinnor, som gift sig för tidigt, liksom ock bland deras barn, medan en betydligt högre grad af sundhet och lifskraft finnes hos de qvinnor, som först vid uppnådd kroppslig och andlig mognad trädt i gifte, äfvensom bland deras afkomma. Allt detta kan styrkas med en mängd exempel, som blifvit insamlade från alla delar af verlden och på det mest ovederläggliga sätt bevisa de menliga följder, som i otid ingångna äktenskap medföra för människans kroppsliga och andliga välfärd.

Äfven ekonomiska olägenheter följa dermed. Då åldersgränsen för qvinnans inträde i äktenskap är sex år lägre än för mannen, så leder detta till, att antalet ogifta qvinnor i äktenskapsåldern är långt större än antalet män, ja stundom öfverstiger detta med mer än hälften. Härmed följer åter, att qvinnan är långt mindre fri i val af make än mannen och ofta nog nödgas finna sig i att taga en dålig man, för att väl bli gift och ej på gamla dagar stå oförsörd. Men i alla fall måste en stor mängd öfvertaliga qvinnor förblifva ogifta och, då de nu måste försörja sig sjelfva, trängas med männen på arbetsmarknaden och göra det svårare för dem att försörja sig och de sina.

Det har också visat sig, att de äktenskap, der bruden är mycket ung, ofta nog obetänksamt ingås vid första möjliga tillfälle till arbets-

förtjenst, som kan gifva medel till bosättning, men utan tillräcklig ekonomisk grundval för framtiden. Särskildt är detta fallet i fabriksdistrikt, der en tillfällig arbetsbrist är nog att kasta en mängd af dessa obetänksamt grundade familjer på fattigvården. Har åter qvinnan vid sitt gifte nått myndig ålder, är alltid större utsigt för, att hon hunnit afsätta en liten sparad styfver, som gör det lättare att möta framtiden med dess vexlingar. Enär skilnaden i ålder mellan makarne visat sig i regeln vara störst i de äktenskap, der bruden är gift i tidig ålder, hafva dessa tidigt gifta hustrur mycket större utsigt än andra att förlora sina manlige försörjare och såsom enkor mången gång falla fattigvården till last.

Ett annat icke mindre vanligt förhållande, som särskildt ofta inträffar på vår landsbygd, är att de mycket tidiga giftena medföra så ringa skilnad i ålder mellan föräldrar och barn, att de förra ännu stå i sin kraftigaste medelålder, då de senare redan äro fullvuxna och fordra att få komma fram i verlden. Ur den oundvikliga trängsel, som då uppstår, härflyta ofta slitningar, som kunna leda till de bedröfligaste följder, hvilka stundom spränga alla familjeband. De vackra familjetaflor, som då och då erhållas, af ända till fem släktled, som sämjas under ett tak, taga sig kanske något olika ut för den medelåldrige familjefadern, som det åligger att försörja såväl den åttio- eller nittio-årige mormodern som det späda barnbarnet. De s. k. undantagstvisterna, som fylla några af de sorgligaste bladen i vår rättegångshistoria, visa tydligt nog, huru detta åliggande stundom kan fyllas. Att de för tidiga äktenskapen mer än något annat bidra till denna slägtenas alltför hastiga vexling är lika uppenbart, som att deras afskaffande mer än något annat skulle verka till inskränkning deri.

Skälen mot de för tidiga äktenskapen skulle kunna mångfaldigas nästan i oändlighet. Här må blott tilläggas, att den omsorg, som hvarje djuruppfödare pålägger sig, att hans boskap ej må lemna afkomma förr än den blifvit fullt utvuxen, på det att afkomman må blifva sund och kraftig, — denna omsorg lemnar han stundom alldeles å sido, då det gäller menckliga varelser och dertill hans egna barn, och lagen, som så noga omgärdat rätten att köpa och sälja fast egendom, och som rättvisligen med sådan omsorg uteslutit den omyndige, — lagen, som med sådan stränghet vakar öfver hans eller hennes ego-delar, har lemnat det öppet för den omyndiga qvinnan att alltifrån sitt femtonde år fritt föfoga öfver sin person, och dermed bestämma ej blott om sin egen, utan ock om kommande slägtens hela framtida välfärd.

Olägenheterna häraf skulle dock betyda mindre, om det blott vore ett fåtal unga qvinnor, som gjorde bruk af denna olyckliga frihet. Men det visar sig tvärt om, att deras antal varit ganska stort. Under de tio åren 1871—80 gifte sig i Sverge 281,498 qvinnor för första gången, och af dem 29,112 eller 10,55 %, före fyllda tjuguetår. Dessa giften i otid voro under de tio åren stadda i stark tillväxt, och uppgingo 1871 till 8,74 %, men 1880 ända till 13,27 % af hela antalet. De för tidiga äktenskapens antal stiger och faller, allt efter som de yngre åldersklasserna af befolkningen äro mer eller mindre talrika.

En ändring häri påkallas alltså af ett trängande behof, och skall den tillfredsställa ett vaket rättsmedvetandes kraf på samma gång som vetenskapens och lifvets fordringar på ett i kroppslig och andlig måtto sundt och lifskraftigt slägte, så låter den sig svåriligen utföras på mer än ett sätt. Detta sätt är att låta *äktenskapsåldern sammanfalla med myndighetsåldern*, så att qvinnan lika väl som mannen finge träda i gifte först vid fyllda tjuguetårs ålder. Då ju någon åldersgräns måste sättas, är denna af alla sakkunnige erkänd och af all erfarenhet visad såsom den bästa och lämpligaste. Detta naturligtvis oafsedt de många undantagsfall, der den omyndige kan hafva nått större mognad än den myndige, och som här lika litet kunna undvikas, som i alla andra fall, såsom värden af egendom och dylikt, der samhället funnit nödvändigt föreskrifva en viss åldersgräns för fullmyndighet.

Detta sätt för en ändring skulle medföra den fördelen, att vår äktenskapslagstiftning i ofantlig grad förenklades. Huru förfaras skall då myndig qvinna gifte sig, derom är lag stiftad, och således ingen ny behöflig. Det hela komme att bestå deri, att en del stadganden, som genom förändringen förlorat all kraft och verkan, ur lagen utslötes, och några af de kvarstående förenklades. Kongl. förordningen af 8 november 1872 om giftomannarättens upphörande för myndig mö torde bland annat kunna försvinna ur lagen, enär denna rätt ju af sig sjelf bortföle i och med en lag, som tillåte endast myndig mö att gifte sig.

Det allvarsammaste inkast, som kunde göras mot förslaget, vore väl det, att om utsigten till äktenskap vore afstängd för den omyndiga qvinnan, kunde lätt hända, att olagliga förbindelser trädde i stället för lagliga äktenskap; och det vore att bota ett ondt med ett hälften värre. Men då i Sverge under åren 1871—80 medelåldern för de qvinnor, som födt oäkta barn, uppgick till den oväntadt höga siffran af 27,83 procent, och då bland dem endast voro 6 procent, som ännu icke uppnått det tjuguförsta lefnadsåret, så inses det lätt, att det icke är de yngsta

qvinnorna, som utsättas för de största frestelserna. Den anledning till ett ökad antal sedliga afsteg, som skulle ligga i ett minskadt antal äktenskap, förefinnes icke heller, då antalet af män, som kunna och vilja gifta sig, icke inskränkes.

Samma skäl, som tala för höjande af qvinnans äktenskapsålder, tala äfven och med samma styrka för höjande af den ålder, då förberedande steg till äktenskap må tagas. Är det af vigt, att ingen gifter sig före myndig ålder, så är det naturligtvis lika viktigt att ingen, vare sig man eller qvinna, före denna ålder ingår sådant aftal, som till äktenskap förbinder, afslutar fästning eller trolofning eller uttager lysning. Fordras för det ena en myndig människas mogna och fria vilja, måste den lika ovilkorligt fordras för det andra.

En mycket befogad fordran är emellertid, att en förändring, som så starkt bryter emot häfdvunna föreställningssätt, må ske varsamt och med sådana öfvergångar, som lemna rådrom att växa in i de nya förhållandena. Sålunda böra bland annat de qvinnor, som vid den nya lagens införande fyllt femton men ej tjuuguett år, fortfarande behålla den rätt att gifta sig, som redan vore dem medgifven, då alltså en sexårig öfvergångstid skulle föregå reformens fullständiga genomförande. Vidare borde omyndiga qvinnor, liksom nu omyndige män, i trängande fall få träda i gifte, om Konungen dertill lof gifver, i hvilka fall gifto-mannarätten naturligtvis stode kvar. Hithörande stadganden torde böra sammanföras på ett ställe, vare sig i en särskild förordning eller kanske hellre i ett kapitel om äktenskap af omyndige, som fogades till giftermålsbalken efter dess slut. Att stadga särskild laga påföljd för den sig omyndig gifter torde ej vara nödigt, då i ty fall 2 kap. 12 § giftermålsbalken om ansvar för olaga vigsel läser lemna full trygghet. Anses ändock ett dylikt stadgande af nöden, torde det kunna insättas i stället för 2 kap. 10 §, som föreslås att utgå.

Då jag ansett mig böra i här nedan formulerade lagparagrafer affatta mitt förslag, har detta endast skett för att möjligast tydligt angifva syftet med de önskade lagändringarne, men icke med anspråk att härmed hafva åt dem gifvit en juridiskt nöjaktig form. För dess vinnande torde de fast hellre böra underkastas en strängt nagelfarande pröfning af erfarne jurister; och litar jag i ty fall på att lagutskottet, till hvilket jag anhåller att motionen må hänvisas, skall göra sitt bästa.

På grund af hvad nu anförts tillåter jag mig alltså föreslå:

att Riksdagen, med upphäfvande af alla häremot stridande lagstadganden, ville för sin del besluta, att nedanstående delar af giftermålsbalken måtte erhålla ungefär följande ändrade lydelse:

Kap. 1. Om laga giftermål.

§ 1. Vill man hjonelag bygga, då skall man mö begära, och ej med våld taga, eller hemliga till sig locka.

§ 2. (Lika med nu varande § 5)

§ 3. Man eller qvinna må ej i äktenskap träda, eller sig fästa eller trolofva eller lysning till äktenskap uttaga, ej heller annorledes sig till äktenskap förbinda förr än de fyllt tjuguet år, utan Konungen pröfvar skäligen lof dertill gifva.

Kap. 2. Om dem, som äktenskap med hvarannan ej bygga må.

§ 10. (Utgår.)

Kap. 3. Om fästning och trolofning.

§ 1. Då fästning ske skall, böra fyra vittnen närvara, tvenne å mannens vägnar och tvenne å hennes. Sker det annorlunda, vare den fästning ogild.

§ 2. Nu förbinder man sig skriftligen till äktenskap, hafve endera sedan ej magt det löfte rygga eller sig annan fästa.

§§ 3—7 (= nu varande §§ 5—9.)

§ 8. (Nu varande § 10.) Häfdar man qvinna under äktenskapslöfte, då skall han taga henne till äkta, om hon det påstår och så snart hon uppnått myndig ålder. Är han motvillig — — — eftergifva vill.

Kap. 6. Om giftermål mot föräldrars vilja.

§ 1. (Nu varande § 2.) Gifter sig son eller dotter mot föräldrars vilja, medan han eller hon i deras hus vistas och bröd deras äter; sker det af förakt eller sidvördnad eller med den, som ej hafver godt namn och rykte, hafve då de våld göra honom eller henne arflös.

§ 2. Nu kan så hända, att fader eller moder hindrar det giftermål, som lagligen sökes; pröfve då domaren, om skäl dertill är. Af föräldrar må barn hvarken böter eller skadestånd i ty mål söka.

Kap. 7. Huru lysning skall ske, o. s. v.

§ 1. (Utgår.)

Kap. 8. Huru förord ske må, o. s. v.

§ 1. Vilja man eller qvinna göra förord sig emellan — — —
— — del af äktenskapsförord.

Kap. 18. Om äktenskap af omyndige.

§ 1. Man eller qvinna, som före tjuguettt års ålder vill i äkten-
skap träda, göra derom ansökan hos Konungen. Vid denna ansökan
bör fogas dels intyg om föräldrars eller laga målsmans samtycke, dels
vederbörande pastors intyg om sökandens ålder, fräjd och kristendoms-
kunskap, dels ock bevis från kommunen, att manlig sökande eger utväg
att sig och hustru försörja. Ej må sådan ansökan bifallas utom i fall,
som synnerligen trängande synas.

§ 2. Qvinna, som fyllt femton men icke tjuguettt år, innan sist-
nämnda ålder i lag bestämdes såsom den lägsta för qvinnans inträde
i gifte, vare fortfarande berättigad att utan särskild ansökan hos Konun-
gen ingå äktenskap. För sådana fall gälle fortfarande de bestämmelser
om giftomannarätt, om målsmans samtycke till giftermålet och hvad
dermed följer, som dessförinnan varit i gällande kraft.

Skulle emellertid Riksdagen anse en vidare utredning af frågan
än den Riksdagen är i tillfälle åstadkomma vara erforderlig, vågar jag
föreslå:

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte
anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa en
dylik utredning samt derefter förelägga Riksdagen
förslag till lagändringar i ofvan angifna syfte.

Stockholm den 27 januari 1890.

F. T. Borg.